

Partenes rolle i det norske pensjonssystemet

Axel West Pedersen
EISS, Jubileumsmøte 31. mai 2018

To arenaer for partenes innflytelse og to typer av implementering

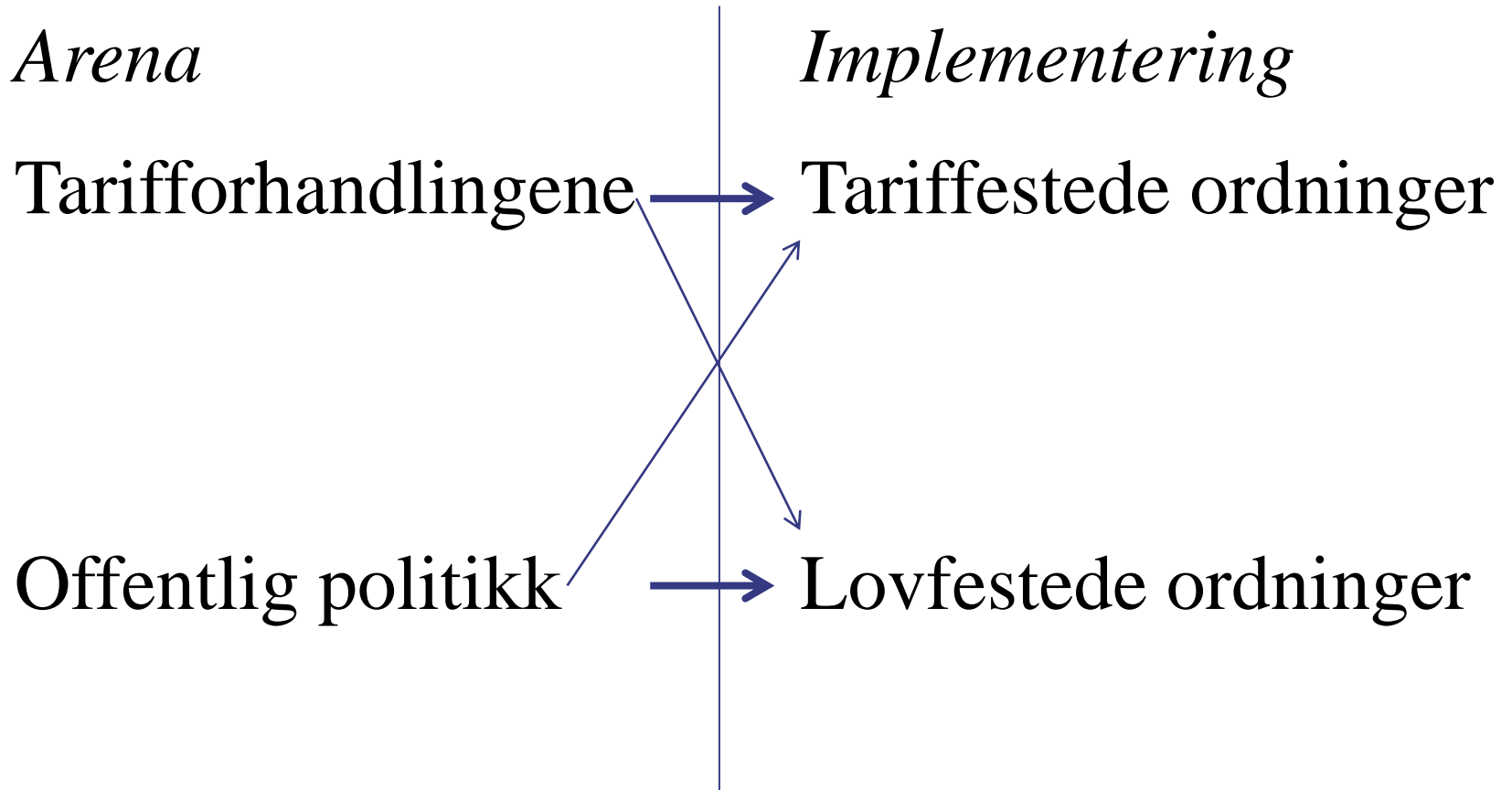
Arena

Implementering

Tarifforhandlingene → Tariffestede ordninger

Offentlig politikk → Lovfestede ordninger

To arenaer for partenes innflytelse og to typer av implementering

Tre norske cases

- Tilleggspensjonsdebatten på 50-60-tallet
- Førtidspensjonsdebatten på 1980-90-tallet
- Den aktuelle debatten om supplerende tjenestepensjon

Hvordan har partene prioritert mellom tariffestede versus lovfestede ordninger?

Tariffveien versus lovveien

Sett fra arbeidstakersiden

Tabell 2.1 Tariffestet og lovfestet tilleggspensjon. En sammenligning

Arena	Tarifforhandlingene	Offentlig politikk
Fagbevegelsens innflytelse	Direkte	Indirekte
Andre aktører	Arbeidsgiverne (Staten)	Partiene Interesseorganisasjoner Trygdebyråkratiet
"Finansiering"	Lønnsmoderasjon Medlemspremier	Skatt og avgift
Personkrets	Avgrenset	Omfattende
Strategisk problem	Splittelse	Funksjonstømming Medlemsflukt

Tariffveien versus lovveien

Sett fra arbeidsgiversiden

	Tarifforhandlinger	Offentlig politikk
Arbeidsgiverorganisasjonenes innflytelse	Direkte	Indirekte
Andre aktører	Lønnstakerorganisasjonene (+staten)	Partiene Interessorganisasjoner Embedsverket
«Finansiering»	Lønnsmoderasjon	Skatt og avgift
Personkrets	Avgrenset	Omfattende
Strategisk problem	Splittelse Konkurransesvridning Medlemsflukt	

Tilleggspensjonsdebatten på 50-60-tallet

- Drivkraft: Fagbevegelsens krav om pensjonsmessig likestilling med funksjonærene
- LO velger i første omgang tariffveien og forhandler frem FTP-ordningen i 1958-60
- Forhandlingsresultatet lever ikke opp til LOs forventninger
- LO hilser en lovfestet tilleggspensjon velkommen da Arbeiderpartiet lanserer dette i «Moterklæringen» i 1963

Tilleggspensjonsdebatten på 50-60-tallet fortsatt...

- Strid om hvorvidt økte arbeidsgiveravgifter skulle innregnes i lønnsoppgjøret
- I 1966 i Rikslønnsnemda hevdet NAF at folketrygdreformen måtte få konsekvenser for lønnsoppgjøret
- Dette ble blankt avvist av LO:
«Det er igjen grunn til å understreke at LO ikke kan akseptere et tariffoppgjør med NAF basert på at lønnstakerne skal betale de utgifter staten pålegger arbeidsgiverne»
(LOs beretning for 1966)

Tilleggspensjonsdebatten på 50-60-tallet fortsatt...

- LO krevde at arbeidsavgift betalt på vegne av lønnstakerne ikke skulle brukes til å subsidiere andre gruppers pensjonsrettigheter.
- Selv om LO her hadde felles interesser med NAF fikk man ikke gjennomslag på dette punktet.

Førtidspensjonsdebatten på 1980-90-tallet

- LO ønsker primært en generell valgfri tidligpensjonsmulighet i folketrygden
- AFP etableres i tariffoppgjøret i 1988 med sterk støtte fra staten
- Et skeptisk NHO med på laget fordi en avgrenset AFP-ordning tross alt er samfunnsøkonomisk rimeligere enn en generell senkning av pensjonsalderen

Supplerende tjenestepensjon

Drivkraft: Fagbevegelsens krav om tjenestepensjon til de store gruppene uten dekning

- Innføring av skattefavorisering av innskuddspensjon fra 2001
- Obligatorisk tjenestepensjon 2006
- Den aktuelle striden om opptjening fra 1. krone

1. Runde: Lov om innskuddspensjon

- Fellesforbundet i bresjen i allianse med TBL (og delvis med finansnæringen)
- Stor uenighet/interessekonflikt innad i LO
- Skattefavorisering av tjenestepensjon en felles kampsak for arbeidsgiver og arbeidstakersdien

2. Runde: Obligatorisk tjenstepensjon

- Fremstøt fra LO/Fellesforbundet i 2002 og 2003 for tariffesting av krav om innskudd til tjenstepensjon
- Avvist av NHO
- Lovfesting lansert av Bondevikregjeringen i forbindelse med oppfølgingen av Pensjonskommisjonens rapport
- Hilst velkommen av LO, akseptert av NHO.

3. runde: Striden om 1. krone

- LO krever tariffesting av opptjening fra 1. krone
- NHO avviser prinsipielt med henvisning til at dette er lovgivningsstoff
- Saken tatt opp i Stortinget av opposisjonen på Stortinget som ønsker lovfesting

Supplerende tjenestepensjon

Alternativer	LOs preferanser	NHOs preferanser
Opp til den enkelte virksomhet	3	1
Lovfesting	2	2
Tariffesting	1	3

Saksinteresser versus organisasjonsinteresser

	LO	
	Tariffesting	Lovfesting
Lønnstakernes økonomiske interesser		X
Strategiske hensyn/ organisasjonsinteresser	X	

Saksinteresser versus organisasjonsinteresser

	LO	
	Tariffesting	Lovfesting
Lønnstakernes økonomiske interesser		X
Strategiske hensyn/ organisasjonsinteresser	X	

	NHO	
	Tariffesting	Lovfesting
Arbeidsgivernes økonomiske interesser	X	
Strategiske hensyn/ organisasjonsinteresser		X

Når førtidspensjonsdebatten smelter sammen med tjenestepensjonsdebatten

- AFP omgjøres til en bred, tariffestet tjenestepensjonsordning
 - i privat sektor i 2008 med virkning fra 2011
 - i offentlig sektor i 2018 med virkning fra og med 1963-kohorten
- LO og arbeidstakerorganisasjonene er sterkt opptatt av å fastholde dette som tariffestede ordninger, noe som står i veien for en integrasjon av AFP med folketrygdens alderspensjon
- NHOs insistering på ikke å forhandle om tjenestepensjon i snever forstand står i veien for en integrering av AFP med tjenestepensjon